

- 10) — यांनी औष्णिक अभिसरण प्रवाह सिद्धांत मांडला.
 अ) होल्मस् ब) कोबर
 क) डना ड) हाल्ल
- 11) पृथ्वीच्या पृष्ठभागावर परिणाम करणाऱ्या शक्तींची विभागणी प्रमुख — प्रकारात केली जाते.
 अ) 2 ब) 3
 क) 4 ड) 5
- 12) खुल्या वळ्यामध्ये वळीच्या दोन्ही बाजूमधील (भूजा) कोन हा — पेक्षा जास्त परंतु 180° पेक्षा कमी असतो.
 अ) 60° ब) 70°
 क) 80° ड) 90°
- 13) उद्रेकाच्या स्वरूपावरून ज्वालामुखीचे — प्रकार पडतात.
 अ) 3 ब) 4
 क) 5 ड) 6
- 14) — हा जगातील सर्वात उंच ज्वालामुखी पर्वत आहे.
 अ) कोटोपाक्षी ब) फ्युजियामा
 क) शास्ता ड) हूड
- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
 1) भूरूपशास्त्राची व्याख्या लिहा.
 2) कोणत्या ज्वालामुखी पट्टयाला अग्निकंकण म्हणतात?
 3) भूकंपाचे केंद्र म्हणजे काय?
 4) समस्थायीत्व (आयसोस्टेसी) म्हणजे काय?
 5) ज्वालामुखीची व्याख्या लिहा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. 06
 1) भूकंपाचे परिणाम
 2) महाद्वीपय निर्माणकारी हालचाली
 3) भूरूपशास्त्र विकासातील गिलबर्ट यांचे योगदान
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
 1) भूरूपशास्त्र विकासातील जेम्स हटन यांचे योगदान द्या.
 2) प्रॅट यांच्या समस्थायीत्व सिद्धांताचे वर्णन करा.
 3) औष्णिक अभिसरण प्रवाह सिद्धांताची तिसरी अवस्था द्या.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 06
 1) वळ्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.
 2) प्राचीन कालखंडातील भूरूपशास्त्राचा विकास स्पष्ट करा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 10
 1) भूरूपशास्त्र विकासातील डब्ल्यु. एम. डेव्हिस यांचे योगदान द्या.
 2) ऐरी यांची समस्थायीत्व संकल्पना स्पष्ट करा.
 3) औष्णिक अभिसरण प्रवाह सिद्धांताची पहिली व दुसरी अवस्था याचे वर्णन करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 04
 1) उद्रेकाच्या कालावधीवरून ज्वालामुखीचे प्रकार स्पष्ट करा.
 2) प्रस्तरभंगाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 14
 1) ज्वालामुखीशी संबंधित भूरूपांचे वर्णन करा.
 2) पृथ्वीचे अंतरंग (अंतर्गतरचना) आकृतीसह स्पष्ट करा.
 3) कोबर यांच्या भूसन्नती सिद्धांताच्या अवस्था स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

M.A./M.Sc. (Semester - I) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Geography
GEOMORPHOLOGY - I

Day & Date: Monday, 18-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat diagram wherever necessary.
 4) Use of Map stencils is allowed.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 14

- 1) The term Geomorphology is derived from three _____ wards.
 - a) Greek
 - b) Roman
 - c) French
 - d) German
- 2) _____ stated that 'Egypt is the gift of Nile'
 - a) Aristotle
 - b) Herodotus
 - c) Strabbo
 - d) Hutton
- 3) According to _____ present is key to the past.
 - a) Hutton
 - b) Dutton
 - c) Greenwood
 - d) Penk
- 4) The concept of complete cycle of river life is putforth by _____.
 - a) Penk
 - b) Hutton
 - c) Davis
 - d) Gilbert
- 5) The average density of the outer crust of earth is _____.
 - a) 2.8
 - b) 3.8
 - c) 4.8
 - d) 5.8
- 6) The boundary between mantle and core is determined by _____ discontinuity.
 - a) Konrad
 - b) Moho
 - c) Gutenberg
 - d) None of these
- 7) _____ used the term isostacy for the first time
 - a) Dutton
 - b) Hutton
 - c) Davis
 - d) Gilbert
- 8) _____ named long, narrow and shallow seas as Geosyncline.
 - a) Haug
 - b) Dana
 - c) Holmes
 - d) Steers
- 9) According to kober there are _____ stage of mountain building
 - a) 2
 - b) 3
 - c) 4
 - d) 5
- 10) The Thermal convection current Theory was putforth by _____.
 - a) Holmes
 - b) Kobber
 - c) Dana
 - d) Hall

- 10) सामान्यपणे ——— आर्द्रता ही टक्केवारीमध्ये व्यक्त केली जाते.
 अ) निरपेक्ष ब) विशिष्ट
 क) सापेक्ष ड) यापैकी नाही
- 11) कोकणामध्ये ——— प्रकारचा पाऊस पडतो.
 अ) आरोह ब) प्रतिरोध
 क) आवर्त ड) यापैकी नाही
- 12) ——— सापेक्ष आर्द्रता हे विषुवृत्तीय प्रदेशाचे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) अतिकमी ब) कमी
 क) मध्यम ड) जास्त
- 13) टोरनॅडो ही ——— आकाराची वादळे असतात.
 अ) नरसाळ्याच्या ब) नळीच्या
 क) दंडगोल ड) बादलीच्या
- 14) ध्रुवीय आघाडी सिद्धांत (Polar front theory) ——— यांनी मांडला.
 अ) व्ही बजेरकनेस आणि जे. बरेनकनेस ब) शाव आणि लेमफर्ट
 क) फिट्झॉय बजेरकनेस ड) मर्कींदर
- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **08**
 1) तपस्तब्धीची व्याख्या द्या.
 2) डोलड्रम म्हणजे काय?
 3) निरपेक्ष आर्द्रतेची व्याख्या द्या.
 4) आघाडी निर्मितीची (frontogenesis) व्याख्या लिहा.
 5) टायफून (Typhoon) म्हणजे काय?
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. **06**
 1) खारे वारे व मतलई वारे
 2) सापेक्ष आर्द्रता
 3) उष्णकटिबंधीय आवर्ताशी संबंधित हवेची स्थिती.
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **08**
 1) वातावरणाच्या घटकांचे वर्णन करा.
 2) मान्सूनची यंत्रणा स्पष्ट करा.
 3) मध्य कटिबंधीय आवर्ताशी संबंधित हवेची स्थिती स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **06**
 1) तापमानाचे उभे आणि क्षितीज समांतर वितरण स्पष्ट करा.
 2) मध्य कटिबंधीय आवर्ताच्या जीवन चक्राच्या टप्प्यांचे वर्णन करा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **10**
 1) पृथ्वीच्या पृष्ठभागावरील हवेचे दाब पट्टे स्पष्ट करा.
 2) सौरशक्ती वितरणावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा.
 3) वृष्टीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **04**
 1) टोरनॅडोचे वर्णन करा.
 2) थंड वायूराशींची निर्मिती व गुणधर्म स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **14**
 1) स्थितांबर आणि आयनांबराचे वर्णन करा.
 2) वतावरणाची स्थिरता आणि अस्थिरता स्पष्ट करा.
 3) ग्रहीय वारे आकृतीसह स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A./M.Sc. (Semester - I) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
GEOGRAPHY
CLIMATOLOGY - I

Day & Date: Tuesday, 04-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat diagrams wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 14

- 1) Mid latitude (Temperate) cyclones are formed in the regions between _____ latitudes in both the hemisphere.

a) 10° – 30°	b) 30° – 45°
c) 35° – 65°	d) 50° – 65°
- 2) The extensive tropical cyclones are called Hurricanes in _____.

a) Australia	b) U.S.A
c) China	d) Philippines
- 3) Kennelly – Heaviside layer (E-layer) lies In _____.

a) Troposphere	b) Stratosphere
c) Ionosphere	d) Exosphere
- 4) The percentage of oxygen is _____ in the total atmospheric gases.

a) 0.03	b) 0.93
c) 21	d) 78
- 5) _____ Percent solar energy received to the Earth surface out of total incoming solar radiation.

a) 51	b) 61
c) 71	d) 81
- 6) The normal lapse rate of temperature is _____ per 1000 meters in troposphere.

a) 4.5°C	b) 5.5°C
c) 6.5°C	d) 7.5°C
- 7) The subtropical high pressure belt lies in between _____ latitudes in the both hemispheres.

a) 0° and 10°	b) 15° and 25°
c) 25° and 35°	d) 55° and 65°
- 8) The westerlies are called furious fifties at _____ latitudes.

a) 50° south	b) 60° south
c) 70° south	d) 80° south.
- 9) The word Monsoon is derived from _____ word 'Mausim'.

a) Arabic	b) French
c) German	d) British
- 10) _____ Humidity is generally expressed in percentage.

a) Absolute	b) Specific
c) Relative	d) None of these

- 11) Konkan region receives _____ type of rainfall monsoon.
 - a) Convection
 - b) Orographic
 - c) cyclonic
 - d) None of these
- 12) Equatorial regions are characterized by _____ relative humidity.
 - a) Very low
 - b) Low
 - c) Medium
 - d) High
- 13) Tornados are _____ shaped storms.
 - a) Funnel
 - b) Pipe
 - c) Cylinder
 - d) Bucket
- 14) The polar front theory was putforthby _____.
 - a) V. Bjerknes and J. Bjerknes
 - b) Shaw and Lemfert
 - c) Fitzroy
 - d) Mackinder

- Q.2 A) Answer the following questions. (Any Four) 08**
- 1) Define the tropopause
 - 2) What is meant by doldrum?
 - 3) Define absolute humidity.
 - 4) Define Frontogenesis.
 - 5) What is meant by Typhoons?
- B) Write notes. (Any Two) 06**
- 1) Land and sea breezes
 - 2) Relative humidity
 - 3) Weather associated with tropical cyclones
- Q.3 A) Answer the following questions. (Any Two) 08**
- 1) Describe composition of the atmosphere.
 - 2) Explain mechanism of Monsoon.
 - 3) Explain weather associated with mid latitude cyclones.
- B) Answer the following questions. (Any One) 06**
- 1) Explain vertical and Horizontal distribution of temperature.
 - 2) Describe the stages of life cycle of mid latitude cyclone.
- Q.4 A) Answer the following questions. (Any Two) 10**
- 1) Explain the pressure belts on the earth surface.
 - 2) Describe the factors affecting on the distribution of Insolation.
 - 3) Explain types of precipitation.
- B) Answer the following questions. (Any One) 04**
- 1) Describe the Tornados
 - 2) Explain origin and properties of cold air masses.
- Q.5 Answer the following question. (Any Two) 14**
- a) Describe the stratosphere and ionosphere.
 - b) Explain stability and instability of the atmosphere.
 - c) Explain planetary wind with the diagram.

- 10) प्रवाह खडक हे ----- वैशिष्ट्य आहे.
 अ) पाण्याखालील ब) खोल समुद्रातील
 क) समुद्र मैदान ड) यापैकी नाही
- 11) सागराचे तापमान खोलीवर ----- असते.
 अ) खोलीवर सारखे असते ब) खोलीनुसार वाढते
 क) खोलीनुसार कमी होते ड) खोलीनुसार थोडे वाढत असते
- 12) निळा चिखळ प्रामुख्याने ----- या ठिकाणी आहे.
 अ) अटलांटिक महासागर ब) भूमध्य समुद्र
 क) पॅसिफिक महासागर ड) वरीलपैकी सर्व ठिकाणी
- 13) ----- समुद्र/महासागराची क्षारता जास्त आहे.
 अ) उत्तर समुद्र ब) पॅसिफिक
 क) अटलांटिक ड) हिंदी
- 14) एक टन सागरी पाण्यात ----- मि.ग्र. सोने असते.
 अ) 20 ब) 40
 क) 60 ड) 80
- प्र.2 अ) थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 08
 1) सागरशास्त्राची व्याख्या लिहा.
 2) प्रवाळ खडक म्हणजे काय?
 3) सागरी प्रवाह म्हणजे काय?
 4) क्षारता म्हणजे काय?
 5) सारगासो काय आहे?
- ब) कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा. 06
 1) भूजल व्यवस्थापन
 2) सागरी निक्षेपाची थोडक्यात माहिती द्या.
 3) भूजलाच्या हालचाली
- प्र.3 अ) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 08
 1) सागरतळ रचना
 2) सागरातील खनिज संपत्ती
 3) अन्न पुरवठ्यातील सागराचे महत्त्व सांगा.
- ब) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) 06
 1) एल निनो विशद करा.
 2) सागरातील अन्न संपत्ती
- प्र.4 अ) खालील उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) 10
 1) जलभेदय खडकाचे प्रकार
 2) मानव व सागर यांच्यातील संबंध विशद करा.
 3) जलमग्न पर्वतश्रेणी
- ब) खालील उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) 04
 1) जलचक्र
 2) आर्टेशियन झोन
- प्र.5 खालील उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) 14
 1) पॅसिफिक महासागरातील सागरी प्रवाह वर्णन करा.
 2) पाण्याचे साधनसंपत्ती म्हणून महत्त्व वर्णन करा.
 3) सागरजलाच्या क्षारतेमधील विविधतेची कारणे सांगून त्याचे परिणाम लिहा.

- 11) The sea temperature is _____ depth.
 a) constant all the depth b) increase with the depth
 c) decreasing with the depth d) slowly increase with the depth
- 12) Blue mud is found mostly in _____.
 a) Atlantic ocean b) Mediterranean sea
 c) Pacific ocean d) All of these
- 13) _____ sea/ocean has the maximum salinity.
 a) North sea b) Pacific
 c) Atlantic d) Indian
- 14) A ton of sea water contains _____ mg of gold.
 a) 20 b) 40
 c) 60 d) 80

Q.2 A) Answer the following questions. (Any Four) 08

- 1) Define oceanography.
- 2) What is mean by atolls?
- 3) What is ocean currents?
- 4) What is salinity?
- 5) What is sargasso?

B) Write short note. (Any Two) 06

- 1) Ground water management
- 2) Write in brief about the ocean deposits.
- 3) Movement of ground water

Q.3 A) Answer the following question. (Any Two) 08

- 1) Ocean basin topography
- 2) Mineral resources in ocean
- 3) Explain the importance of ocean as food resource.

B) Answer the following question. (Any One) 06

- 1) Explain EL Nino
- 2) Food resource in ocean

Q.4 A) Answer the following question. (Any Two) 10

- 1) Types of Aquifers
- 2) Explain the relation between man and ocean.
- 3) Submarine ridges

B) Answer the following question. (Any One) 04

- a) Hydrological cycle
- b) Zone of Areation

Q.5 Answer the following questions. (Any Two) 14

- 1) Explain the ocean water circulation in Pacific ocean.
- 2) Describe the importance of water as a resource.
- 3) Describe the causes of variation in salinity of ocean. State the effects.

Seat
No.

Set P

M.A./M.Sc. (Semester - I) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019

Geography
HUMAN GEOGRAPHYDay & Date: Saturday, 09-11-2019
Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
3) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
4) सर्व प्रश्न समान गुण दर्शवितात.
5) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

14

- 1) — यांना मानवी भूगोलाचे जनक म्हणतात.
अ) रिटर
ब) रॅटझेल
क) सेंपल
ड) ब्लाच
- 2) 'भौगोलिक पर्यावरणाचा प्रभाव' हा ग्रंथ — यांनी लिहिला.
अ) रिटर
ब) रॅटझेल
क) सेंपल
ड) ब्लाश
- 3) — भूगोल हा अस्थिर पृथ्वी व चंचल मानव यांच्या बदलत्या संबंधाचा अभ्यास आहे.
अ) आर्थिक
ब) मानवी
क) राजकीय
ड) ऐतिहासिक
- 4) संभववाद या शब्दाचा प्रयोग सर्व प्रथम — या शास्त्रज्ञाने केला.
अ) फेबवरे
ब) डेवीस
क) रिटर
ड) टेलर
- 5) वंश ही — संकल्पना आहे.
अ) जीवशास्त्रीय
ब) भौगोलिक
क) रासायनिक
ड) प्राकृतिक
- 6) — या अमेरिकन शास्त्रज्ञाने मानवी वंशाची उत्क्रांती हा सिद्धांत मांडला.
अ) हंटिंग्टन
ब) सेंपल
क) रिटर
ड) टेलर
- 7) निग्रोईडच्या त्वचेचा वर्ण — आहे.
अ) पिवळा
ब) काळा
क) लाल
ड) निळा
- 8) — हा जगातील सर्वात मोठा धर्म आहे.
अ) ख्रिश्चन
ब) बौद्ध
क) हिंदू
ड) जैन
- 9) — हे धार्मिक कार्य शहर आहे.
अ) दिल्ली
ब) वाराणसी
क) मुंबई
ड) पुणे

- 10) माल्थसच्या लोकसंख्या सिद्धांतानुसार अन्नधान्य उत्पादन ---- श्रेणीने वाढते.
 अ) गणितीय ब) भूमितीय
 क) संख्याशास्त्रीय ड) नकाशाशास्त्रीय
- 11) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत ---- यांनी मांडला.
 अ) माल्थस ब) नॉटेस्टेन
 क) डेवीस ड) टेलर
- 12) ---- हे खंड मानव विरहित आहे.
 अ) आशिया ब) युरोप
 क) आफ्रिका ड) अंटार्क्टिका
- 13) वसाहती भूगोल ही ---- भूगोलाची शाखा आहे.
 अ) प्राकृतिक ब) मानवी
 क) ऐतिहासिक ड) वैद्यकीय
- 14) H.D.I. चे विस्तारित रूप ---- हे आहे.
 अ) हयूमन डेव्हलपमेंट इंडेक्स ब) हयूमन डिपार्टमेंट इंडेक्स
 क) हयूमन डिक्लीझ इंडेक्स ड) हयूमन डेमॉकॅसी इंडेक्स

- प्र.2 अ) खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 08
- 1) मानवी भूगोलाची व्याख्या लिहा.
 - 2) कोणत्याही दोन मानवी भूगोल तज्ञांची नावे सांगा.
 - 3) जगातील प्रमुख वांशिक गट सांगा.
 - 4) मानव वंशाची व्याख्या लिहा.
 - 5) मानवी वसाहतीचे प्रमुख प्रकार सांगा.
- ब) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) 06
- 1) शक्यतावाद
 - 2) मानवी भूगोलाचे स्वरूप
 - 3) लोकसंख्या वाढ
- प्र.3 अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 08
- 1) मानवी वंशाचे वर्गीकरणाचे वर्णन करा.
 - 2) नागरी वसाहतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - 3) जागतिक लोकसंख्येचे वितरण लिहा.
- ब) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 06
- 1) लोकसंख्या व साधनसंपत्तीचे संबंध सांगा.
 - 2) नागरी वसाहतीची कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 10
- 1) मानवी भूगोलाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - 2) ग्रामीण वसाहतीची कार्ये स्पष्ट करा.
 - 3) ग्रामीण वसाहतीचे प्रकाराचे वर्णन करा.
- ब) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 04
- 1) धर्माचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
 - 2) लोकसंख्या संरचना सांगा.
- प्र.5 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 14
- 1) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - 2) माल्थसच्या लोकसंख्या सिद्धांताचे टिकात्मक परिक्षण करा.
 - 3) मानव विकास निर्देशांकाचे इंडिकेटर स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set P

M.A. /M.Sc. (Semester - I) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Geography
HUMAN GEOGRAPHY

Day & Date: Saturday, 09-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Draw neat diagrams wherever necessary.
 3) Use stencils are allowed.
 4) All questions carry equal marks.
 5) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below.

14

- 1) _____ was called the father of human geography.

a) Ritter	b) Ratzel
c) Semple	d) Blache
- 2) The book entitled, 'Influence of geographical thought' is written by _____.

a) Ritter	b) Ratzel
c) Semple	d) Blache
- 3) _____ geography is the study of the changing relationship between the unresting man and unstable earth.

a) Economic	b) Human
c) Political	d) Historical
- 4) _____ used the term possibilism for the first time.

a) Febure	b) Dawis
c) Ritter	d) Taylor
- 5) Race is the _____ concept.

a) Biological	b) Geographical
c) Chemical	d) Physical
- 6) American scientist _____ has introduced "Theory of Evolution of Human Race."

a) Huntington	b) Sample
c) Ritter	d) Taylor
- 7) Skin of Negroids is _____ colour.

a) Yellow	b) Black
c) Red	d) Blue
- 8) _____ is biggest religion in the world.

a) Christianity	b) Buddhism
c) Hindusm	d) Jainism
- 9) _____ is a religious function of town.

a) Delhi	b) Varanasi
c) Mumbai	d) Pune
- 10) According to Malthus theory food grain production increases in _____ ratio.

a) Arithmetic	b) Geometric
c) Statistics	d) Cartography

- 10) — हा दगडी कोळशाचा प्रकार नाही.
 अ) लीमोनाईट ब) अन्थासाईट
 क) बिट्मीनस ड) पिट्स
- 11) — आर्थिक क्रियांमध्ये कार्य करणारे लाल रंग कॉलरने ओळखले जाते.
 अ) प्राथमिक ब) द्वितीय
 क) तृतीय ड) चतुर्थ
- 12) — ही पुनर्निर्मित न करता येणारे संसाधन आहे.
 अ) वृक्ष ब) कोळसा
 क) सौर उर्जा ड) खनिजे
- 14) — आर्थिक क्रियातील कार्य करणाऱ्यांना कामगार निळया रंगाच्या कॉलरने ओळखले जातात.
 अ) प्राथमिक ब) द्वितीय
 क) तृतीय ड) चतुर्थ
- 15) WTO चे मुख्यालय — या ठिकाणी आहे.
 अ) न्यूयॉर्क ब) वॉशिंग्टन सी.सी.
 क) जिनेव्हा ड) ऑस्ट्रिया

- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **08**
- 1) आर्थिक भूगोल म्हणजे काय?
 - 2) प्राथमिक आर्थिक क्रियातील व्यवसायांची नावे लिहा.
 - 3) आर्थिक भूगोलाचे जनक कोणाला म्हटले जाते?
 - 4) पुनःनिर्मित होणाऱ्या साधन संपत्तीची नावे सांगा.
 - 5) मूलभूत आर्थिक प्रक्रियांचे घटक कोणते?
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. **06**
- 1) तृतीय आर्थिक क्रियांची वैशिष्ट्ये
 - 2) GAAT ची ध्येये
 - 3) पुनःनिर्मित न होणारी साधन संपत्ती
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **08**
- 1) वाहतूक सुगमता स्पष्ट करा.
 - 2) OPEC ची उद्दीष्ट्ये सांगा.
 - 3) द्वितीय आर्थिक क्रियांचे वर्णन करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **06**
- 1) आर्थिक भूगोलाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - 2) युरोपच्या आर्थिक समुदायाचे वर्णन करा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **10**
- 1) चतुर्थ आर्थिक क्रिया व त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 2) ऊर्जा संकटाचा थोडक्यात आढावा घ्या.
 - 3) आर्थिक भूगोलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **04**
- 1) द. कोळशाच्या प्रकारांचे वर्णन करा.
 - 2) WTO चे स्पष्टीकरण द्या.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **14**
- 1) अ. वेबर यांच्या उद्योगधंद्याच्या स्थानिकरण सिद्धांताची चर्चा करा.
 - 2) भारतातील खनिजतेलाच्या वितरणाचे वर्णन करा.
 - 3) दुसऱ्या जागतिक महायुद्धानंतरच्या जागतिक व्यापाराचा वृत्तांत द्या.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

M.A./ M.Sc. (Semester - I) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Geography
ECONOMIC GEOGRAPHY

Day & Date: Saturday, 09-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of stencils is allowed.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below.

14

- 1) Alfred Weber was _____ Geographer.
 - a) U. S. A.
 - b) Roman
 - c) German
 - d) Indian
- 2) _____ is the leading producer of natural oil.
 - a) U. S. A.
 - b) Japan
 - c) India
 - d) Iran
- 3) _____ makes a detailed study of economic activities of man.
 - a) Economic geography
 - b) Political geography
 - c) Historical geography
 - d) None of these
- 4) _____ is renewable natural resources.
 - a) Coal
 - b) Plant
 - c) Gold
 - d) None of these
- 5) Alfred Weber used the locational _____ for the theory of Industrial Location.
 - a) Circle
 - b) Triangle
 - c) Square
 - d) Hexagon
- 6) W. T. O. came in the practice on 1st Jan _____.
 - a) 1995
 - b) 1994
 - c) 1993
 - d) None of these
- 7) Profit maximization approach applied by _____.
 - a) A. Losch
 - b) A. Penk
 - c) A. Pred
 - d) None of these
- 8) OPEC is involved in _____ Trade.
 - a) Coal
 - b) Natural oil
 - c) Iron ore
 - d) Gold
- 9) _____ as a nation leads in coal export.
 - a) U. S. A.
 - b) Japan
 - c) India
 - d) Great Britain
- 10) _____ is not a types of coal.
 - a) Limonite
 - b) Anthracite
 - c) Bituminous
 - d) Peat

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A./M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019

GEOGRAPHY
GEOMORPHOLOGY – II

Day & Date: Monday, 04-11-2019
Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिलस् वापरल्यास परवानगी आहे.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

14

- 1) ---- यांनी भूखंड वहन सिद्धांत मांडला
अ) लोथियन ग्रीन
ब) इले डी बेडमॉन्ट
क) आर. एस. मॉरगन
ड) अलफ्रेड वेगनर
- 2) ढोबळमानाने खंडाची रचना (आकार) ---- आकृती आहे.
अ) वर्तुळ
ब) त्रिकोण
क) चौकोन
ड) आयत
- 3) उतार उत्क्रांती प्रतिकृती (मॉडेल) ---- यांनी मांडले आहे.
अ) एफ. बी. टेलर
ब) लोथियन ग्रीन
क) डब्ल्यु. एम. डेव्हिस
ड) ए. वूड
- 4) सामान्यपणे प्लेट (Plate) कडांची विभागणी ---- गटात केली जाते.
अ) 3
ब) 4
क) 5
ड) 6
- 5) प्लेट ही संज्ञा सर्व प्रथम ---- यांनी मांडली.
अ) जे. टी. विलसन
ब) डब्ल्यु. एम. डेव्हिस
क) अलफ्रेड वेगनर
ड) कॉक्स
- 6) नदीच्या जीवनाचे पूर्ण चक्र ही संकल्पना ---- यांनी मांडली
अ) डब्ल्यु. एम. डेव्हिस
ब) पेंक
क) वेगनर
ड) इन्जेलन
- 7) 'इरोजन' हा शब्द 'इरोडर' या ---- शब्दापासून बनला आहे.
अ) रोमन
ब) ग्रीक
क) लॅटीन
ड) फ्रेंच
- 8) ---- च्या खनन कार्यामुळे घळईची निर्मिती होते.
अ) नदी
ब) हिमनदी
क) सागरी लाटा
ड) वारा
- 9) ---- च्या संचलन कार्यामुळे पुळणीची निर्मिती होते.
अ) नदी
ब) वारा
क) हिमनदी
ड) सागरी लाटा

- 10) पॅजेयाच्या उत्तरेकडील भाग ---- म्हणून ओळखला जातो.
 अ) युरेशिया ब) आशिया
 क) अंगारालँड ड) गोंडवानालँड
- 11) ---- च्या संचलन कार्यामुळे अधोमुखी लवणस्तंभ तयार होतात.
 अ) भूमिगत पाणी ब) भूपृष्ठावरील पाणी
 क) हिमनदी ड) सागरी लाटा
- 12) सागरी लाटांच्या संचलन कार्यामुळे ---- ची निर्मिती होते.
 अ) पुळणी ब) Cave
 क) कडा ड) त्रिभूजप्रदेश
- 13) ---- यांनी टेकडीउत्तार चक्र सिद्धांत मांडला आहे.
 अ) किंग ब) पेंक
 क) डेव्हिस ड) वूड
- 14) ---- ऋतूमध्ये भूसंख्यलन (लँड स्लाइड) ही भूरूपशास्त्रीय आपत्ती घडून येते.
 अ) उन्हाळा ब) हिवाळा
 क) पावसाळा ड) पावसाळयानंतर

- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) विधायक (कन्स्ट्रक्टीव्ह) प्लेट सिमा म्हणजे काय?
 - 2) पॅनथालसा विषयी तुम्हाला काय माहित आहे.
 - 3) त्रिभूजप्रदेश म्हणजे काय?
 - 4) 'उव्हालस' च्या निर्मितीचे कोणतेही एक कारण सांगा.
 - 5) पेंक यांच्या उतार विकास विषयी सिद्धांतातील प्रक्रियांच्या गुणापैकी कोणत्याही दोनची नावे सांगा.
- प्र.2 ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा. 06
- 1) भूखंड व महासागर यांची वैशिष्ट्ये
 - 2) विध्वंसक प्लेट कडा
 - 3) लोएस
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) सागरीलाटांच्या खनन कार्यामुळे निर्माण होणाऱ्या भूरूपांचे वर्णन करा.
 - 2) उतारा विकास विषयी एल. सी. किंग यांची मते स्पष्ट करा.
 - 3) खनिजे शोधण्यासाठी भूरूपशास्त्रीय ज्ञान कसे उपयोगी आहे.
- प्र.3 ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 06
- 1) सागर तळ प्रसारण (सी प्लेअर स्प्रेडींग) संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) वाऱ्याच्या खनन कार्यामुळे निर्माण होणारी भूमीस्वरूपे स्पष्ट करा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर लिहा. 10
- 1) आकृतीसह त्रिभूज प्रदेशांच्या प्रकारचे वर्णन करा.
 - 2) उतार विकासाविषयी डब्ल्यु. एस. डेव्हिस यांची मते स्पष्ट करा.
 - 3) उपयोजित भूरूपशास्त्राच्या कोणत्याही दोन शाखा स्पष्ट करा.
- प्र.4 ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 04
- 1) संरक्षण (संवर्धक) प्लेट कडा स्पष्ट करा.
 - 2) चुनकडक (कारस्ट) प्रदेशातील दऱ्यांचे वर्णन करा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर लिहा. 14
- 1) नदीच्या खनन कार्यामुळे निर्माण होणाऱ्या भूरूपांचे वर्णन करा.
 - 2) पेंक यांचा उतार बदली सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - 3) भूखंडवहन सिद्धांत स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A./M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Geography
GEOMORPHOLOGY – II

Day & Date: Monday, 04-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat diagrams wherever necessary.
 4) Use of map, stencils is allowed.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 14

- 1) _____ propounded theory of continental drift.
 - a) Lowthian Green
 - b) Ele de Beaumont
 - c) R. S. Morgan
 - d) Alfred Wegner
- 2) Continents are arranged in roughly _____ shape.
 - a) circular
 - b) triangular
 - c) square
 - d) rectangular
- 3) _____ postulated model of slope evolution.
 - a) F. B. Taylor
 - b) Lowthian Green
 - c) W. M. Davis
 - d) A. Wood
- 4) Plate margins are generally divided into _____ groups.
 - a) 3
 - b) 4
 - c) 5
 - d) 6
- 5) _____ used the term plate for the first time.
 - a) J. T. Wilson
 - b) W. M. Davis
 - c) Alfred Wegner
 - d) Cox
- 6) The concept of complete cycle of River life was postulated by _____.
 - a) W. M. Davis
 - b) Penck
 - c) Wegner
 - d) Engeln
- 7) The word 'erosion' has been derived from _____ world 'erodere'.
 - a) Roman
 - b) Greek
 - c) Latin
 - d) French
- 8) Gorge are formed due to the erosional work of _____.
 - a) River
 - b) Glaciers
 - c) Sea waves
 - d) Wind
- 9) Barchans are formed due to the depositional work of _____.
 - a) River
 - b) Wind
 - c) Glaciers
 - d) Sea waves
- 10) Northern part of Pangea is known as _____.
 - a) Uresia
 - b) Asia
 - c) Angaraland
 - d) Gondwanaland
- 11) Stalactites are formed due to depositional work of _____.
 - a) groundwater
 - b) surface water
 - c) Glaciers
 - d) Sea waves

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A./M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Geography
CLIMATOLOGY- II

Day & Date: Wednesday, 06-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
 3) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या आणि नकाशे काढा.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

14

- 1) ----- यांनी पहिले हवामानाचे वर्गीकरण 1900 मध्ये केले.
 अ) कोपेन
 ब) थॉर्न्थवेट
 क) रंधवा
 ड) त्रिवार्था
- 2) भारतीय नियोजन आयोगाने कृषीच्या नियोजन व विकासासाठी ----- कृषी - हवामान विभाग पाडले.
 अ) 10
 ब) 15
 क) 17
 ड) 20
- 3) ----- हे तैगा हवामानातील मौल्यवान लाकूड आहे.
 अ) मोहोगनी
 ब) सागवान
 क) पाईन
 ड) बांबू
- 4) ----- ° से.ग्रे. तापमान घटल्यास एक क्लो युनिट वस्त्रांची आवश्यकता असते.
 अ) 7
 ब) 9
 क) 15
 ड) 2
- 5) किमान वस्त्रांचा विभाग हा ----- हवामान प्रदेशात आढळतो.
 अ) उष्ण आणि कोरडे
 ब) थंड आणि कोरडे
 क) उष्ण आणि आर्द्र
 ड) यापैकी नाही
- 6) पुरा हवामान शास्त्रात ----- चा अभ्यास केला जातो.
 अ) भूतकाळातील घटना
 ब) वनस्पती
 क) मानवी शरीर
 ड) यापैकी नाही
- 7) थॉर्न्थवेट हा ----- देशाचा होता.
 अ) भारत
 ब) जर्मनी
 क) जपान
 ड) अमेरिका
- 8) स्थानिक प्रदेशातील हवामानास ----- हवामान म्हणतात.
 अ) सुक्ष्म
 ब) विशाल
 क) मध्यम
 ड) प्रादेशिक
- 9) ओझन क्षयाचे ----- हे प्रमुख कारण आहे.
 अ) ऑक्सिजन
 ब) सी. एफ्. सी. एस्
 क) कार्बनडाय ऑक्साइड
 ड) यापैकी नाही

- 10) जागतिक तापमान वाढीसाठी — हा वायु मोठयाप्रमाणात कारणीभूत आहे.
 अ) कार्बनडाय ऑक्साइड ब) ओझन
 क) सल्फरडाय ऑक्साइड ड) नायट्रोजन
- 11) दुष्काळ ही — आपत्ती आहे.
 अ) मानवी ब) नैसर्गिक
 क) सामाजिक ड) राजकीय
- 12) — हवामानशास्त्रात मानवी आरोग्य आणि हवामान यांच्यातील संबंधाचा अभ्यास केला जातो.
 अ) प्राकृतिक ब) रासायनिक
 क) शरीरविज्ञान ड) यापैकी नाही
- 13) भारतीय कृषी -हवामान विभागानुसार ईशान्य भारतातील — हे मुख्य पीक आहे.
 अ) भात ब) ऊस
 क) गहू ड) यापैकी नाही
- 14) आफ्रिकेतील सॅव्हाना प्रदेश हे — उष्ण कटिबंधीय सस्तन प्राण्यांचे नंदनवन आहे.
 अ) जैविक ब) भूगर्भशास्त्र
 क) प्राणीशास्त्र ड) यापैकी नाही
- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) कोप्पेन कोणत्या देशाचा आहे?
 - 2) Palmer Drought Index वापरून दुष्काळाच्या तीव्रतेचे वर्गीकरण करणारा देश कोणता?
 - 3) कोणता वायु थर अतिनील किरणांचे शोषण करतो?
 - 4) जगाचे एकूण किती वस्त्र विभाग आहेत?
 - 5) प्राचीन जीवाष्म कालखंड हवामान दिनदर्शिका किती मुख्य विभागात विभागली आहे?
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. 06
- 1) सिंचन (वेळापत्रक) नियोजन
 - 2) ओझन क्षय
 - 3) नवीन हवामानाशी जुळवण्याची क्रिया
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) मानवी आरोग्यावर होणारा हवामानाचा परिणाम स्पष्ट करा.
 - 2) रंधवा यांनी केलेले भारतीय कृषी हवामान विभाग स्पष्ट करा.
 - 3) अलिकडील काळातील हवामान बदल थोडक्यात वर्णन करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तरे लिहा. 06
- 1) C.W थॉर्न्थवेट यांनी केलेल्या 1931 चे हवामानाचे वर्गीकरण करा.
 - 2) वायू प्रदूषणाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 10
- 1) हवामान वर्गीकरणाचे आधार स्पष्ट करा.
 - 2) मानवी आरोग्य आणि समाधान यावर हवामानाचा कसा परिणाम होतो?
 - 3) भारतीय नियोजन मंडळाने केलेले भारतीय शेती हवामान विभाग वर्णन करा.
- प्र.4 ब) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तरे लिहा. 04
- 1) जगातील वस्त्र विभागांचे थोडक्यात वर्णन करा.
 - 2) विषुववृत्तीय मान्सून हवामानाचे थोडक्यात वर्णन करा.

प्र.5 खालील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

- 1) डब्लू. कोपेनचे हवामान वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- 2) पूरा हवामान शास्त्राची व्याख्या सांगा आणि भूवैज्ञानिक भूतकाळातील हवामान बदलाची चर्चा करा.
- 3) दुष्काळाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A./M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Geography
CLIMATOLOGY- II

Day & Date: Wednesday, 06-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat labeled diagrams and maps wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below.

14

- 1) _____ proposed his first climatic classification in 1900.
 - a) Koppen
 - b) Thornthwaites
 - c) Randhwas
 - d) Trewarthas
- 2) For planning and development of agriculture, the planning commission of India has divided India into _____ agro-climatic region.
 - a) 10
 - b) 15
 - c) 17
 - d) 20
- 3) _____ is the most valuable timber found in taiga climate.
 - a) Mahogany
 - b) Teak
 - c) Pine
 - d) Bamboo
- 4) One clo unit clothing is required for drop of _____⁰c temperature.
 - a) 7
 - b) 9
 - c) 15
 - d) 2
- 5) Minimum clothing zone is found in _____ climatic region.
 - a) hot and dry
 - b) cold and dry
 - c) hot and humid
 - d) None of these
- 6) Paleo climatology is the study of climatic of _____.
 - a) past
 - b) plant
 - c) human body
 - d) None of these
- 7) Thornthwaite's belong which the country _____.
 - a) India
 - b) Germany
 - c) Japan
 - d) America
- 8) The local level climates are referred as _____ climates.
 - a) Micro
 - b) Macro
 - c) Meso
 - d) Regional
- 9) The major cause of Ozone depletion is _____.
 - a) oxygen
 - b) CFCS
 - c) Co₂
 - d) None of these
- 10) _____ gas is most responsible for global warming.
 - a) Co₂
 - b) Ozone
 - c) Sulphur dioxide
 - d) Nitrogen

- 10) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत हा ---- देशांच्या प्रत्यक्ष लोकसंख्या अनुभवावर आधारित आहे.
 अ) पौरात्य ब) पश्चिमात्य
 क) आफ्रिकन ड) आशियायी
- 11) एका वर्षामध्ये दर ----- लोकसंख्येमागील मृतांची संख्या म्हणजे ढोबळ जननदर होय.
 अ) 1000 ब) 10,000
 क) 100000 ड) 1000000
- 12) ----- यांच्या मते उपजिवीकीची साधने (अन्नधान्य) गणिती श्रेणीने वाढते.
 अ) हेन्री ब) नोटेस्टाइन
 क) थॉम्पसन ड) माल्थस
- 13) भारतामध्ये कायदयाने मुलांचे विवाहाचे वय ----- वर्षे आहे.
 अ) 12 ब) 20
 क) 21 ड) 25
- 14) 'बालसंगोपन आणि सुरक्षित माता' हा कार्यक्रम ---- मध्ये सुरू झाला.
 अ) 1990-91 ब) 1992-93
 क) 1994-95 ड) 1996-97

- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) लोकसंख्या भूगोलाचे पहिले क्रमिक पुस्तक कोणी लिहिले आहे?
 - 2) प्राथमिक लिंगप्रमाण म्हणजे काय?
 - 3) वायव्य युरोपमध्ये लोकसंख्येची घनता जास्त का आहे.
 - 4) ढोबळ जननदर म्हणजे का?
 - 5) न्यून लोकसंख्या म्हणजे काय?
- प्र.2 ब) कोणत्याही दोन टिपा लिहा. 06
- 1) लोकसंख्या रचना
 - 2) मूर्ततेवर परिणाम करणारे घटक
 - 3) पर्याप्त लोकसंख्या
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) लोकसंख्या भूगोलाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - 2) जननाची कोणतीही दोन परिणामे द्या.
 - 3) अतिरिक्त लोकसंख्येचे फायदे सांगा
- प्र.3 ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 06
- 1) जगातील विरळ लोकसंख्या प्रदेश स्पष्ट करा.
 - 2) लोकसंख्या आकडेवारी स्त्रोतांवर चर्चा करा
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर लिहा. 10
- 1) लोकसंख्या भूगोलाची व्यापी स्पष्ट करा.
 - 2) भारतातील लोकसंख्या वितरण स्पष्ट करा.
 - 3) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांताच्या अवस्था स्पष्ट करा.
- प्र.4 ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 04
- 1) अतिरिक्त लोकसंख्येचे तोटे सांगा
 - 2) भारतातील लोकसंख्या वाढ द्या.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तरे लिहा. 14
- 1) माल्थस लोकसंख्या वाढीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - 2) जगातील दाट लोकसंख्या प्रदेशांची चर्चा करा.
 - 3) जननाची व्याख्या देवून त्यावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Geography
POPULATION GEOGRAPHY

Day & Date: Friday, 08-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat diagram wherever necessary.
 4) Use of map stencils are allowed.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 14

- 1) In Japan a census is conducted at an interval of _____ years.
 - a) 5
 - b) 10
 - c) 15
 - d) 20
- 2) The book entitled 'Geography of population' is written by _____ in 1986.
 - a) J. I. Clarke
 - b) R. C. Chandana
 - c) Bhende & Kanitkar
 - d) Larkin
- 3) William Farr Developed National System of vital statistics of _____.
 - a) France
 - b) U. S. A.
 - c) England
 - d) Germany
- 4) The first census of the united states of America was taken in _____.
 - a) 1690
 - b) 1790
 - c) 1890
 - d) 1990
- 5) _____ is the most populates country in the world.
 - a) India
 - b) Pakistan
 - c) China
 - d) Japan
- 6) The tertiary sex ratio means the ratio of two sexes as the time of _____.
 - a) conception
 - b) birth
 - c) enumeration
 - d) death
- 7) Infants means these children whose age is below _____ year.
 - a) one
 - b) two
 - c) three
 - d) five
- 8) North Canada, Greenland and Siberia are sparsely populated due to _____ temperature.
 - a) very high
 - b) high
 - c) medium
 - d) low
- 9) _____ is the most common measure of fertility.
 - a) Crude birth rate
 - b) General fertility rate
 - c) Age specific fertility rate
 - d) Total fertility rate
- 10) The demographic transition theory is based on the actual demographic experience of _____ countries.
 - a) Eastern
 - b) Western
 - c) African
 - d) Asian

- 10) ओझोन थराच्या नाशामुळे ----- चा कर्क रोग होतो.
 अ) रक्त ब) त्वचा
 क) फुफूस ड) मोठे आतडे
- 11) ----- ची रक्तातील हिमोग्लोबिनशी ऑक्सिजन पेक्षा लवकर क्रिया होते.
 अ) CO₂ ब) SO₂
 क) N₂ ड) CO
- 12) ----- हा आजार मानवाला डास चावल्यामुळे होतो.
 अ) मलेरिया ब) एड्स
 क) कॉलरा ड) टीबी
- 13) एड्स चा प्रसार ----- माध्यमातून होतो.
 अ) हवा ब) पाणी
 क) रक्त ड) अन्न
- 14) भारतामध्ये लोकसंख्येची गणना दर ----- वर्षांनी केली जाते.
 अ) 5 ब) 7
 क) 10 ड) 15

- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) कुपोषणाची कारणे सांगा.
 - 2) 'दारिद्र्य' संज्ञा स्पष्ट करा.
 - 3) मलेरिया आजाराची लक्षणे सांगा.
 - 4) आरोग्य भूगोल म्हणजे काय?
 - 5) जीवनसत्त्वाचे महत्त्व सांगा.
- प्र.2 ब) कोणत्याही दोन टिपा लिहा. 06
- 1) साक्षरता आणि आरोग्य
 - 2) संसर्गजन्य रोग
 - 3) एड्स
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) कर्करोग या प्रमुख आजाराविषयी वर्णन करा.
 - 2) मानवी आरोग्यासाठी हवेच्या गुणवत्तेचे असणारे महत्त्व वर्णन करा.
 - 3) मानवी आरोग्यावर परिणाम करणाऱ्या सामाजिक घटकांचे वर्णन करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 06
- 1) रोगांच्या जागतिक वितरणाचे वर्णन करा.
 - 2) अन्न आणि आर्थिक समस्यांचे वर्णन करा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 10
- 1) आरोग्याच्या काळाजीचे नियोजन व एनजिओ (NGO) यावर चर्चा करा.
 - 2) असंसर्गजन्य रोगांचे वर्णन करा.
 - 3) 'कॉलरा' सा साथीच्या रोगाचे वर्णन करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 04
- 1) भारतातील ग्रामीण भागातील आरोग्याच्या समस्यांचे वर्णन करा.
 - 2) मानवी आरोग्यासाठी पर्यावरणीय घटकांचे महत्त्व विशद करा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 14
- 1) आरोग्य भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्तीचे वर्णन करा.
 - 2) जागतिक आरोग्य संघटनेने वर्गीकरण केलेल्या रोगांचे/आजाराचे वर्णन करा.
 - 3) मानवी आरोग्यासाठी प्राकृतिक घटकांचे महत्त्व विशद करा.

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Geography
GEOGRAPHY OF HEALTH

Day & Date: Monday, 11-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of Stencils is allowed.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 14

- 1) Health Geography is a sub branch of _____ Geography.
 - a) Physical
 - b) Human
 - c) Economic
 - d) Cultural
- 2) _____ Campaign is very effective in India.
 - a) Polio
 - b) AIDS
 - c) Cancer
 - d) Malaria
- 3) Bhopal Gas tragedy is result of _____ gas pollution.
 - a) Methyl Alcohol
 - b) Methyl Isocyanate
 - c) Methyl Acetate
 - d) Nitrogen
- 4) Night blindness in casual due to the deficiency of vitamin _____.
 - a) D
 - b) C
 - c) E
 - d) A
- 5) Urban Pollution is related to _____ growth.
 - a) Population
 - b) Settlement
 - c) Cultural
 - d) Economic
- 6) _____ is a famous social worker for Leprosy patients.
 - a) Aruna Roy
 - b) Abhay Bang
 - c) Prakash Amte
 - d) Medha Patkar
- 7) The cold climate of _____ is very difficult for human health.
 - a) Equatorial area
 - b) Arid area
 - c) Polar area
 - d) Monsoon area
- 8) Colera is a _____ born disease.
 - a) Air
 - b) Water
 - c) Food
 - d) Mosquito
- 9) The high intensity of sound waves may damage the _____.
 - a) Ear
 - b) Nose
 - c) Eyes
 - d) Hand
- 10) Destruction of Ozone layer results in _____ types of Cancer.
 - a) Blood
 - b) Skin
 - c) Lung
 - d) Colon
- 11) _____ combines with blood hemoglobin faster than oxygen.
 - a) Co₂
 - b) So₂
 - c) N₂
 - d) Co

Seat
No.

Set P

M.A/M.Sc. (Semester - III) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019

GEOGRAPHY

AGRICULTURAL GEOGRAPHY

Day & Date: Monday, 18-11-2019

Max. Marks: 70

Time: 03:00 PM To 05:30 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 4) नकाशा स्टेन्सिल्स वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

14

- 1) कृषी भूगोलाचा पहिला ग्रंथ ---- यांनी लिहिला आहे.
 अ) ऑर्थर यंग
 ब) व्हॉन युनेन
 क) बर्नहार्ड
 ड) हिल्लमन
- 2) प्रदेश (Region) ही संकल्पना ---- शतकात विकसित झाली.
 अ) 15 व्या
 ब) 16 व्या
 क) 17 व्या
 ड) 18 व्या
- 3) ---- समाजामुळे सिंधू खोऱ्यात मोहोंजोदरो आणि हारप्पा या संस्कृत्या उदयास आल्या.
 अ) कृषी
 ब) शिकार
 क) लाकूडतोड
 ड) खाणकाम
- 4) सोळाव्या शतकाच्या सुरुवातीला ---- यांनी मका भारतात आणला.
 अ) अमेरिकन
 ब) अरब
 क) फ्रेंच
 ड) पोर्तुगीज
- 5) मृदेचा सामू जर ---- पेक्षा जास्त असेल तर तिला अलकधर्मी मृदा म्हणतात.
 अ) 5
 ब) 6
 क) 7
 ड) 8
- 6) ---- मध्ये स्थलांतरीत शेतीला 'रोका' असे म्हणतात.
 अ) मेक्सिको
 ब) ब्राझील
 क) भारत
 ड) व्हिएटनाम
- 7) पिक उत्पादनासाठी 18.3° से आणि ---- च्या दरम्यानची तापमान परिस्थिती आदर्श असते.
 अ) 23.9° से
 ब) 33.9° से
 क) 43.9° से
 ड) 53.9° से
- 8) पिके आणि पशुधन या दोन्हीचे शेतीतून उत्पादन हे ---- शेतीचे प्रमुख वैशिष्ट्ये आहे.
 अ) मिश्र
 ब) सखोल
 क) विस्तृत
 ड) मळयाच्या
- 9) व्हॉन थुनेन यांच्या प्रतिकृतीप्रमाणे दूध व भाजीपाला यांचे उत्पादन ---- मध्ये केंद्रीत झालेले असते.
 अ) विभाग 1
 ब) विभाग 2
 क) विभाग 3
 ड) विभाग 4

- 10) जर एखाद्या विशिष्ट पिकाने लागवडीखालील क्षेत्राच्या ---- टक्के क्षेत्र व्यापले असेल तर तेथे पिक विविधता नसते.
 अ) 70 ब) 80
 क) 90 ड) 100
- 11) ---- यांनी 1965 मध्ये पिक विविधता मोजण्यासाठी सुत्र विकसित केले.
 अ) डोई ब) भाटीया
 क) रफीउल्लाह ड) सिंग
- 12) ---- मध्ये 1950 मध्ये जास्त उत्पन्न देणारा गव्हाचा वाण प्रथम तयार केला.
 अ) इंग्लंड ब) जर्मनी
 क) मेक्सीको ड) ब्राझील
- 13) ---- मध्ये क्षारयुक्त व आम्लयुक्त जमिनींना 'रेह' असे म्हणतात.
 अ) पंजाब ब) बिहार
 क) उत्तरप्रदेश ड) ओरिसा
- 14) भारतातील हरितक्रांतीचे जनक म्हणून ---- हे ओळखले जातात.
 अ) सिंग ब) स्वामीनाथन
 क) देशपांडे ड) सायमॉन्स

- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) कोणत्या दृष्टीकोनामध्ये कृषी घटना या जागतिक स्तरावर स्पष्ट केल्या जातात.
 - 2) आफ्रिकन शेती उगम (निर्मिती) केंद्रामध्ये कोणत्या पिकांची लागवड केली जात असे.
 - 3) जगाचे प्रमुख खाद्य पिक कोणते?
 - 4) सखोल निर्वाहक शेतीमधील पिकांची नावे लिहा.
 - 5) कोणत्या पिकांना वर्षभर जास्त तापमानाची आवश्यकता असते.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. 06
- 1) कृषी भूगोलाचे स्वरूप
 - 2) प्रादेशिक दृष्टीकोन
 - 3) पिक संयोग संकल्पना
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) कृषी भूगोलाच्या दोन व्याख्या लिहा.
 - 2) जलसिंचनाचा शेतीवरील परिणाम स्पष्ट करा.
 - 3) शेती उत्पादकता मोजण्याची दोन तंत्रे लिहा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 06
- 1) भारतातील उपासमारीची कारणे स्पष्ट करा.
 - 2) विस्तृत शेतीचे स्थान, वितरण वैशिष्ट्ये लिहा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 10
- 1) भांडवल व यांत्रिकीकरण यांचा शेतीवरील परिणाम स्पष्ट करा.
 - 2) भारतामध्ये हरितक्रांतीचा अवलंब करण्यामध्ये येणाऱ्या समस्यांचे वर्णन करा.
 - 3) जॉन्सन यांचे शेती भूमीउपयोजन प्रतिकृती स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 04
- 1) मध्य आशियान कृषी निर्मिती (उगम) केंद्राचे वर्णन करा.
 - 2) पिक विविधता संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 14
- 1) हरितक्रांतीचे पर्यावरणीय परिणाम स्पष्ट करा.
 - 2) कृषी भूगोलाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - 3) कृषीच्या प्राकृतिक नियंत्रकांचे वर्णन करा.

- 10) सध्याचे नागरीकरण हे ——— क्रांतीचे फलित आहे.
 अ) हरित ब) औद्योगिक
 क) नागरी ड) यापैकी नाही
- 11) विशाल महानगर ही संकल्पना सर्वप्रथम ——— यांनी मांडली.
 अ) जीन गॅटमन ब) डब्ल्यू ख्रिस्टलर
 क) आर. ई. डिकिन्सन ड) जी. के. झिप
- 12) ——— शहरे ही माल गोळा करणे व वितरीत करणे यासाठी असतात.
 अ) औद्योगिक ब) बाजारपेठ
 क) प्रशासकीय ड) शैक्षणिक
- 13) सभोवतालच्या भागापेक्षा शहरी क्षेत्रावरील हवेचे तापमान नेहमी ——— असते.
 अ) जास्त ब) मध्यम
 क) कमी ड) एकदम कमी
- 14) बर्गसच्या सिद्धांतात ——— सम केंद्रिय वर्तुळ असतात.
 अ) 3 ब) 5
 क) 7 ड) 8

- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) केंद्रीत किंवा दाट वसाहत
 - 2) आर्द्र-स्थान वसाहत
 - 3) संसाधन केंद्र
 - 4) उपनगर संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 5) नागरी खेडे संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. 06
- 1) ग्रामीण-नागरी सिमांत क्षेत्र
 - 2) नागरी प्रभाव क्षेत्र
 - 3) प्रशासकीय तत्त्व (क 3) K3
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) ग्रामीण व नागरी वसाहतीतील फरक स्पष्ट करा.
 - 2) वसाहत भूगोलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 3) बहुकेंद्रित प्रतिमान स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 06
- 1) ग्रामीण वसाहतीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
 - 2) केंद्रीय व्यापार विभाग स्पष्ट करा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 10
- 1) वर्तुळ विभाग सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - 2) मानवी वसाहत व पर्यावरण स्पष्ट करा.
 - 3) बांधकाम साहित्यावर आधारित घरांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 04
- 1) ग्रामीण वसाहत विषद करून तिचे आकृतीबंध (प्रारूप) सांगा.
 - 2) वसाहत भूगोलाची व्याख्या सांगून त्याची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 14
- 1) शहरांचे कार्यानुसार वर्गीकरण सोदाहरण स्पष्ट करा.
 - 2) वॉल्टर ख्रिस्टलर यांच्या केंद्रित मध्यवर्ती स्थान सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - 3) नागरी भूगोलाची व्याख्या सांगून स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

M.A./M.Sc. (Semester - III) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Geography
SETTLEMENT GEOGRAPHY

Day & Date: Tuesday, 05-11-2019
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of map stencils is allowed.
 4) Draw neat and labelled diagrams and maps wherever necessary.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 14

- 1) _____ types of settlement are common in arid zones.
 - a) Liner
 - b) Dispersed
 - c) Nucleated
 - d) None of these
- 2) The sector theory was developed by _____.
 - a) Burges
 - b) Jordan
 - c) Homer Hoyt
 - d) Harris Ulman
- 3) The concept of primate city propounded by Mark Jefferson in _____.
 - a) 1929
 - b) 1939
 - c) 1949
 - d) 1980
- 4) _____ is introduced the concept of Rank-Size Rule.
 - a) W. Christaller
 - b) R. E. Dickinson
 - c) J. Gottmann
 - d) G. K. Zip
- 5) Urban morphology means internal _____ of a city.
 - a) Size
 - b) Shape
 - c) Structure
 - d) Situation
- 6) The _____ central place hierav is based on administrative principle.
 - a) K-3
 - b) K-4
 - c) K-7
 - d) K-5
- 7) Settlement Geography provides human settlement approach at _____ level.
 - a) Local
 - b) Regional
 - c) National
 - d) Global
- 8) The book entitled 'Nature of Settlement Geography' is written by _____.
 - a) G. Taylor
 - b) Jordan
 - c) F. S. Hudson
 - d) Burges
- 9) _____ types of economic activities are largely found in rural settlement.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Tertiary
 - d) Quaternary
- 10) The present urbanization is largely the product of _____ revolution.
 - a) Green
 - b) Industrial
 - c) Urban
 - d) None of these
- 11) _____ has coined the term 'Megalopolis'.
 - a) Jean Gottmann
 - b) W. Christaller
 - c) R. E. Dickinson
 - d) G. K. Zip

- 10) ----- यांना वनस्पती भूगोलाचे जनक म्हणतात.
 अ) रिटर ब) वेगनर
 क) हम्बोल्ट ड) किंग
- 11) प्राणी भूगोल प्रदेश म्हणजे ----- प्रदेश होय.
 अ) प्राकृतिक ब) प्राणी
 क) वनस्पती ड) सांस्कृतिक
- 12) सामाजिक वनीकरणाची सुरुवात ----- मध्ये झाली.
 अ) 1960 ब) 1968
 क) 1978 ड) 1980
- 13) वनस्पती आणि प्राण्यांची पेशीची जास्त विविधता ----- येथे आढळते.
 अ) समशीतोष्ण कटिबंधीय गवताळ प्रदेश
 ब) उष्ण वाळवंट
 क) टुंड्रा प्रदेश
 ड) उष्णकटिबंधीय आर्द्रवने
- 14) ----- हा एक अतिशय महत्वाचा जैविक घटक आहे.
 अ) मृदा ब) वनस्पती
 क) पाणी ड) खनिजे
- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **08**
 1) वनस्पती भूगोल म्हणजे काय?
 2) संवर्धन म्हणजे काय?
 3) अन्नसाखळी संज्ञा स्पष्ट करा.
 4) टुंड्रा जंगलाचे कोणतेही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.2 ब) टिपा लिहा.(कोणत्याही दोन) **06**
 1) अधिवास संकल्पना
 2) जैविक भूगोलाचे स्वरूप
 3) वनस्पती उत्क्रांती
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **08**
 1) पर्यावरणाचे घटक स्पष्ट करा.
 2) मान्सून अरण्याचे महत्व विशद करा.
 3) जीव संहतीच्या संकल्पनेची चर्चा करा.
- प्र.3 ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे लिहा. **06**
 1) जैविक भूगोलाचे महत्व आणि विकास स्पष्ट करा.
 2) वनस्पतीच्या वितरणावर प्रभाव/परिणाम परिणाम करणारे हवामानशास्त्रीय घटकांचे वर्णन करा
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **10**
 1) जैविक भूगोलाच्या शाखांची माहिती स्पष्ट करा.
 2) भारताचे राष्ट्रीय वन धोरणावर चर्चा करा.
 3) परिसंस्थेच्या कार्याचे वर्णन करा.
- प्र.4 ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे लिहा. **04**
 1) मानवी जीवनात वनांचे महत्त्व सांगा.
 2) वनस्पती संरक्षण कायदा स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **14**
 अ) प्राण्यांच्या प्रसारावर प्राकृतिक घटकांचा परिणाम स्पष्ट करा.
 ब) जैविक भूगोलाच्या व्याप्तीचे थोडक्यात वर्णन करा.
 क) पुरातन पुराण्याचे (प्रागोऐतिहासिक) हवामान बदलाच्या नोंदीचे वर्णन करा.

Seat No.	
-------------	--

M.A./ M.Sc. (Semester - III) (CBCS) Examination) Oct/Nov-2019
Geography
BIOGEOGRAPHY

Day & Date: Thursday, 07-11-2019
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Draw neat diagram wherever necessary.
 3) Use of stencil is allowed.
 4) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions.

14

- 1) _____ is the branch of biogeography.

a) Political geography	b) Zoogeography
c) Social geography	d) Historical geography
- 2) Total amount of energy used at each trophic level per unit area unit time is called _____.

a) Energy pyramid	b) Biomass pyramid
c) Food web	d) Number pyramid
- 3) _____ is the producer in marine ecosystem.

a) Fish	b) Fungi
c) Phytoplankton	d) Zooplankton
- 4) Savanna grassland of _____ continents were known as 'Hunters paradise'.

a) Asia	b) Europe
c) Antarctica	d) Africa
- 5) The forest conservation Act was passed by Indian parliament on _____.

a) 1960	b) 1975
c) 1980	d) 1985
- 6) Plants are the major source of food and energy supply to all animals including man, so it is also called as _____.

a) Producer	b) Consumers
c) Decomposer	d) Food pyramid
- 7) Paleo records of life history are well preserved in _____ rocks.

a) Igneous	b) Sedimentary
c) Metamorphic	d) Granite
- 8) The book entitled " The geographic distribution of animals" is written by _____.

a) Drawin	b) Translery
c) Wallace	d) Sclatter
- 9) Biogeography studies the all _____ of the earth surface.

a) Plant	b) Animal
c) Man	d) Biotic
- 10) _____ is considered as father of plant geography.

a) Ritter	b) Wegner
c) Humboldt	d) King

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A./ M.Sc (Semester - III) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019

GEOGRAPHY

GEOGRAPHY OF MARKETING

Day & Date: Thursday, 07-11-2019
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

14

- 1) मार्केटिंग भूगोलाची गरज सर्वप्रथम ——— यांनी ओळखली.
अ) विल्यम अॅपलेबोम ब) आर.एच.टी.स्मिथ
क) इ.जर्मन ड) सॅउल कोहन
- 2) ——— हा आर्थिक भूगोलाचा आवश्यक घटक आहे.
अ) मार्केटिंग ब) वाहतूक
क) व्यापार ड) देवाण घेवाण
- 3) मार्केट हा शब्द ——— या भाषेतील मरकटस वरून आलेला आहे.
अ) लॅटिन ब) ग्रीक
क) जर्मन ड) अरेबीक
- 4) मार्केटिंग भूगोल म्हणजे वस्तूची ——— वितरणाशी संबंधीत क्रिया होय.
अ) स्थिती ब) स्थान
क) क्षेत्र ड) केंद्रिय
- 5) बाजार केंद्राचा विकास म्हणजे ——— विकास होय.
अ) प्रादेशिक ब) वाहतूक
क) आर्थिक ड) क्षेत्रिय
- 6) मार्केटिंग भूगोल हे विकास आणि ——— साठी आधार पुरविते.
अ) नियोजन ब) वाढ
क) विकास ड) प्रगती
- 7) खरेदी आणि विक्री क्रिया ही ——— बाजाराचे नियमित वैशिष्ट्य आहे.
अ) तात्पुरता ब) दैनिक
क) आठवडे ड) यापैकी नाही
- 8) शेती बाजारपेठेचा विकास हा ——— विकासाशी निगडीत आहे.
अ) बाजारपेठ केंद्र ब) व्यापार
क) शेती ड) वाहतूक
- 9) मार्केट केंद्र ——— विभागात विभागली जाते.
अ) 2 ब) 3
क) 4 ड) 5
- 10) ——— हा घटक मार्केट केंद्राशी आवश्यक आहे.
अ) ठराविक मुदत ब) ठिकाण
क) स्थान ड) स्थिती

- 11) प्रदेशातील बाजारपेठाच्या शहराच्या क्रमवारीतेसाठी ---- नियोजन विचारात घेतले जाते.
 अ) प्रादेशिक ब) बाजारपेठ केंद्र
 क) विकास ड) वाढ
- 12) मार्केटिंग भूगोलाचे प्रात्याक्षिक महत्त्व ----- भूगोलकारांनी ओळखले.
 अ) ग्रीक ब) अमेरिकन
 क) ब्रिटीश ड) फ्रेंच
- 13) ----- आकृतीबंध मार्केटसंरचना ही नियोजित शहराची वैशिष्ट्य आहे.
 अ) रेषाकार ब) चौकोनी
 क) गोलाकार ड) षटकोनी
- 14) भंग बिंदू सिद्धांत ----- यांनी मांडला.
 अ) पेंक ब) लॉश
 क) रिले ड) ख्रिस्टलर
- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
 1) मार्केटिंग भूगोलाची व्याख्या सांगा.
 2) किरकोळ विक्री संकल्पना.
 3) मार्केट केंद्राची भूमिका.
 4) मार्केट चॅनेल संकल्पना.
 5) आठवडे बाजार.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 06
 1) सेन्सस मार्केट.
 2) मार्केट शहर संकल्पना.
 3) मार्केट चक्र म्हणजे काय?
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
 1) सुपर मार्केट
 2) मार्केट प्रारूप संकल्पना.
 3) घाउक व्यापाराची कार्ये सांगा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 06
 1) ऑगस्ट लॉश मॉडेल स्पष्ट करा.
 2) शॉपिंग सेंटरचे प्रकार सांगा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर लिहा. 10
 1) जनरल अॅट्रॅक्शन (attraction) सिद्धांत सांगा.
 2) मार्केटचे वर्गीकरण सांगा.
 3) मार्केटिंग भूगोलाचे महत्त्व सांगा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 04
 1) मार्केटची क्रमवारीता म्हणजे काय?
 2) प्रादेशिक नियोजन आणि मार्केट केंद्रे.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर लिहा. 14
 1) मार्केटिंग भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
 2) मार्केटिंग भूगोलातील मध्यवर्ती स्थान सिद्धांताचे टिकात्मक परिक्षण करा.
 3) प्रादेशिक विकासात मार्केट केंद्राचे महत्त्व थोडक्यात स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

M.A./ M.Sc (Semester - III) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
GEOGRAPHY
GEOGRAPHY OF MARKETING

Day & Date: Thursday, 07-11-2019
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Draw neat diagram wherever necessary.
 3) Use of stencil is allowed.
 4) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 14

- 1) The need of marketing geography was first pointed out by _____.
 a) William Applebaum b) R.H.T. Smith
 c) E. German d) Saul Cohen
- 2) _____ is an integral part of economic geography.
 a) Marketing b) Transportation
 c) Trade d) Exchange
- 3) The word market derived from the _____ word Marcatus.
 a) Latin b) Greek
 c) German d) Arabic
- 4) Marketing geography is concerned with the _____ distribution of commodities.
 a) Situation b) Location
 c) Area d) Central
- 5) Development of market centers means the _____ development.
 a) Regional b) Transport
 c) Economic d) Aerial
- 6) Marketing geography provided a base for development and _____ after marketing.
 a) Planning b) Growth
 c) Development d) Progress
- 7) Buying and selling activity is a regular feature of _____ market.
 a) Temporary b) Daily
 c) Weekly d) None of these
- 8) The development of agriculture market is closely related to the development of _____.
 a) Market centre b) Trade
 c) Agriculture d) Transportation
- 9) Market centers are divided into _____ categories.
 a) 2 b) 3
 c) 4 d) 5
- 10) _____ is one of the essential elements of market centers.
 a) Periodicity b) Location
 c) Site d) Situation

- 10) ----- दृष्टया भारताची विभागणी 6 नियोजन विभागात केली आहे.
 अ) राजकीय ब) प्रशासकीय
 क) नैसर्गिक ड) यापैकी नाही
- 11) महाराष्ट्रातील पंचायत राज व्यवस्था ही ----- स्तरित आहे.
 अ) 1 ब) 2
 क) 3 ड) 4
- 12) 'Regional Development Planning in India' पुस्तकाचे लेखक ----- आहेत.
 अ) आर. पी. मिश्रा ब) पी. सेनगुप्ता
 क) आर. एल. सिंग ड) आर. सी. चंदना
- 13) ----- प्रदेशांचा आकार मध्यम असतो.
 अ) विशाल ब) मध्यम
 क) सुक्ष्म ड) यापैकी नाही
- 14) Growth Fori दृष्टीकोन ---- यांनी मांडला
 अ) W ख्रिस्टलर ब) एल. डी. स्टॅम्प
 क) पी. सेनगुप्ता ड) आर. पी. मिश्रा

- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **08**
 1) भारतातील प्रादेशिक नियोजन विभाग करण्याचे प्रयत्न कोणी केले?
 2) प्रदेश हे चांगले सेवक परंतु वाईट मालक असतात असे कोण म्हणाले?
 3) 'Regional Planning in India' या पुस्तकाचे लेखक कोण?
 4) डी. पी. अ. पी. चे पूर्ण रूप सांगा
 5) कोणत्या प्रदेशाचा आकार लहान असतो?
- ब) कोणत्याही दोन टिपा लिहा. **06**
 1) प्रदेशाचे स्तर
 2) भारतातील प्रादेशिक असमतोल
 3) पंचायत राज प्रणाली
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **08**
 1) विकासाचे निर्देशक कोणते आहेत?
 2) महाराष्ट्रातील प्रादेशिक विकासाच्या समस्यांचे वर्णन करा.
 3) भारतातील औद्योगिक असमतोलपणा स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **06**
 1) भारतातील प्राकृतिक विभागांचे वर्णन करा.
 2) भारतातील बहुविध नियोजन संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **10**
 1) प्रादेशिक नियोजनाचे दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
 2) प्रादेशिक विकासात पंचायती व्यवस्थेची भूमिका स्पष्ट करा.
 3) नियोजनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **04**
 1) नियोजनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 2) ग्रोथ पोल सिद्धांत थोडक्यात वर्णन करा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **14**
 1) मध्यवर्ती स्थल सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा आणि त्याचा प्रादेशिक नियोजनाशी कसा संबंध आहे स्पष्ट करा.
 2) भारतातील कृषी विकासातील असमतोलपणावर चर्चा करा.
 3) भारतातील प्रादेशिक विकासाच्या समस्या व अपेक्षा यावर चर्चा करा.

- 10) 'अर्डकुंडे' हा ग्रंथ ----- यांनी लिहिला आहे.
 अ) हम्बोल्ट ब) रिटर
 क) रॅट्झेल ड) मॅकिंडर
- 11) पेरूच्या किनाऱ्यावरील थंड प्रवाहाचे निरीक्षण व नोंद ----- यांनी सर्व प्रथम केली.
 अ) सॅपल ब) रिटर
 क) हम्बोल्ट ड) मॅकिंडर
- 12) लहान एकजिन्सी प्रदेश ----- मध्ये पायस म्हणून ओळखले जातात.
 अ) जर्मनी ब) फ्रांस
 क) इंग्लंड ड) अमेरिका
- 13) भूगोलातील मूलगामी दृष्टिकोन ---- मध्ये विकसित झाला.
 अ) 1950 ब) 1960
 क) 1970 ड) 1980
- 14) ----- प्रतिकृती(मॉडेलस्) भूगोलकारांना जास्त परिचित आहेत.
 अ) नकाशे ब) सैद्धांतिक
 क) गणितीय ड) सिम्युलेशन

- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) होमर यांनी कोणती महाकाव्य लिहिली?
 - 2) प्राचीन भारतीय खगोलशास्त्रज्ञांच्या मते कोणते मुख्य रेखावृत्त होते?
 - 3) प्राकृतिक भूगोल म्हणजे काय?
 - 4) भूगोलातील प्रतिकृतीचे (मॉडेलचे) महत्त्व लिहा.
 - 5) कॉसमॉस ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा. 06
- 1) टोलेमी
 - 2) अर्डकुंडे
 - 3) मूलगामीवाद (रॅडीकालीझम)
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) कार्ल रिटर यांचे भूगोल विकासातील योगदान लिहा.
 - 2) पुष्कर द्विपचे वर्णन करा.
 - 3) संभववाद संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 06
- 1) भूगोल विकासातील मॅकिंडर यांचे योगदान स्पष्ट करा.
 - 2) प्रादेशिक भूगोल आणि क्रमिक भूगोल यांच्यातील व्द्वैतावाद स्पष्ट करा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 10
- 1) भूगोल विकासातील स्ट्रॅबो यांचे योगदान स्पष्ट करा.
 - 2) पर्यावरण निश्चयवादाचे वर्णन करा.
 - 3) प्रतिकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 04
- 1) साका व्दिप चे वर्णन करा.
 - 2) भूगोलातील सांख्यिकिय पद्धतीचे गुण लिहा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 14
- 1) भूगोल विकासातील प्राचीन ग्रीक भूगोलकारांचे योगदान स्पष्ट करा.
 - 2) भूगोल विकासातील हम्बोल्ट यांचे योगदान स्पष्ट करा.
 - 3) भूगोल विकासातील विडाळ-डी-लाब्लाशे यांच्या योगदानावर चर्चा करा.

- 10) भौगोलिक एकता असलेल्या प्रदेशात वस्ती करणारा वांशिक एकता असणारा लोकसमुदाय म्हणजे ——— होय.
 अ) राष्ट्र ब) राज्य
 क) राजधानी ड) सरहद्द
- 11) स्वतंत्र उद्यांचलाची मागणी 1967 साली ——— ने केली.
 अ) नागा ब) बोडो
 क) उल्फा ड) गोंड
- 12) ——— यांनी 'द लाईफ ऑफ नेल्सन' या पुस्तकाचे लेखन केले.
 अ) स्पार्कमन ब) मॅकिंडर
 क) महान ड) रॅटझॅल
- 13) ——— यांनी सर्व प्रथम गाभा प्रदेशाची संकल्पना मांडली.
 अ) पाउंडस् ब) रिटर
 क) रॅटझॅल ड) व्हिएलेसि
- 14) पनामा कालवा अटलांटिका आणि ——— महासागरांना जोडतो.
 अ) पॅसिफिक ब) भूमध्यसागरीय
 क) हिंदी ड) आर्टिक

- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) राज्य म्हणजे काय?
 - 2) गाभा प्रदेशाचे कोणतेही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 3) 'रिमलँड' संज्ञा स्पष्ट करा.
 - 4) राजकीय भूगोलातील कोणतेही दोन दृष्टीकोन सांगा.
 - 5) केंद्रापासारी शक्ती म्हणजे काय?
- ब) कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा. 06
- 1) राष्ट्र संकल्पना
 - 2) राजकीय भूगोल आणि पर्यावरणीय हस्तक्षेप
 - 3) भारतातील एकतेतून विविधता
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 08
- 1) राजधान्यांची कार्ये स्पष्ट करा.
 - 2) हिंदी महासागराचे भूराजनैतिक महत्व वर्णन करा.
 - 3) भारतातील पाणी वाटप तंटा स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 06
- 1) राज्य निर्मितीच्या भौगोलिक घटकांचे वर्णन करा.
 - 2) महानची समुद्र शक्ती संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 10
- 1) भारताचा बदलता राजकीय नकाशाची चर्चा करा.
 - 2) सीमा प्रदेशाचे प्रकार वर्णन करा.
 - 3) राजकीय भूगोलातील आधुनिक कल स्पष्ट करा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 04
- 1) सीमारेषांची (सरहद्दी) कार्ये वर्णन करा.
 - 2) भारत आणि पाकिस्तान सीमावाद स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 14
- 1) राजकीय भूगोलाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - 2) भारतातील राजकीय स्थिरता आणि अस्थिरता स्पष्ट करा.
 - 3) पश्चिम आशियाचा राजकीय आकृतीबंधाचे वर्णन करा.

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester - IV) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Geography
POLITICAL GEOGRAPHY

Day & Date: Friday, 08-11-2019
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of Stencils is allowed.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 14

- 1) Political Geography is the study of _____ regions as features of the earth's surface.

a) Physical	b) Economic
c) Political	d) Social
- 2) _____ is called founder of Political Geography.

a) Ratzel	b) Humboldt
c) Ritter	d) Mackinder
- 3) The boundary between India and China is known as _____ Line.

a) Radcliff	b) Durand
c) McMohan	d) Purbachal
- 4) The word 'Nation' comes from the _____ language.

a) French	b) Arabic
c) Spanish	d) Latin
- 5) Kaveri River Water sharing dispute lies in the states of _____.

a) Maharashtra and Gujarat	b) Karnataka and Tamil Nadu
c) Goa and Karnataka	d) Maharashtra and Andhra Pradesh
- 6) _____ is the cultural elements of the state.

a) Size	b) Shape
c) Location	d) Population
- 7) Mackinder arranged the land masses of the world in _____ tiers.

a) Two	b) Three
c) Four	d) Six
- 8) _____ island in Indian Ocean is of strategic importance.

a) Diego Garcia	b) New Guinea
c) Greenland	d) Honshu
- 9) _____ was the proposed the concept of geo political based on ocean power.

a) Mackinder	b) Ritter
c) Mahan	d) Spykman
- 10) _____ is a population of an ethnic unity inhabiting at territory of geographical unity.

a) Nation	b) State
c) Capital	d) Boundaries

- 11) कारखानदारी उद्योगामध्ये ---- यास काळा हिरा म्हणून ओळखले जाते.
 अ) सोने ब) प्लटीनम
 क) द. कोळसा ड) मंगेनीज
- 12) जेथे कच्चा मालाचे पक्क्या मालात रूपांतर होते त्या क्रियेला ---- असे म्हणतात.
 अ) कारखानदारी ब) शेती
 क) लाकूडतोड ड) विपणन
- 13) ---- म्हणजे उपभोग्य वस्तूंच्या समावेशासह सर्व वस्तू वरील आयात नियंत्रणे हळूहळू रद्द करणे.
 अ) जागतिकीकरण ब) खाजगीकरण
 क) उदारीकरण ड) यापैकी नाही
- 14) न्यू इंग्लंड औद्योगिक प्रदेश ----- देशात आहे.
 अ) इंग्लंड ब) अमेरिका
 क) फ्रान्स ड) जर्मनी
- प्र.2 अ) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **08**
 1) वाहन उद्योगाची व्याख्या द्या.
 2) औद्योगिक धोरण सांगा.
 3) कारखानदारी भूगोलाची व्याख्या द्या.
 4) IT उद्योगाची माहिती सांगा.
 5) पर्यावरणाचा न्हास म्हणजे काय?
- प्र.2 ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. **06**
 1) न्यू इंग्लंड औद्योगिक प्रदेश
 2) औद्योगिक प्रदेश
 3) जागतिकीकरणाचा परिणाम
- प्र.3 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **08**
 1) खाजगीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा.
 2) औद्योगिक आपत्तीचे वर्णन करा.
 3) भारतातील उद्योगधंद्याचे धोरण यावर चर्चा करा.
- प्र.3 ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे लिहा. **06**
 1) उद्योगधंद्याच्या स्थानिकीकरणाचे प्राकृतिक घटक विशद करा.
 2) भारतातील सुती वस्त्र उद्योगावर निबंध लिहा.
- प्र.4 अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **10**
 1) भारतातील नवीन औद्योगिक धोरणावर चर्चा करा.
 2) निओ-क्लासिक सिद्धान्त विशद करा.
 3) कारखानदारी भूगोलाचे स्वरूप विशद करा.
- प्र.4 ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे लिहा. **04**
 1) भारत व जपान मधील औद्योगिक धोरण फरक स्पष्ट करा
 2) कारखानदारी भूगोलाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **14**
 1) भारतातील आर्थिक विकासावर कारखानदारी उद्योगाच्या परिणामाचे वर्णन करा.
 2) उद्योगधंद्याच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.
 3) अ. वेबरचा उद्योगधंद्याच्या स्थानिकीकरणाचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.

